

Natuurpad Grebbeberg

Een wandeling van IVN Veenendaal-Rhenen

Start- en eindpunt

Restaurant *Cunera*, naast het NS-station Rhenen.

Afstand

7 km. In te korten na routepunt 11, tot 4 km.

Samenvatting

De route voert grotendeels langs de randen van de natuurgebieden de Laarsenberg en de Grebbeberg, met onderweg schitterende uitzichtpunten over de Gelderse Vallei, het Rijndal, de Betuwe en het natuurgebied de Blauwe Kamer. Ook komt u veel verwijzingen naar het verleden tegen.

Kaartje

Op de laatste pagina van deze beschrijving bevindt zich een kaartje. Hierop staan nummers die verwijzen naar de extra informatie in de routebeschrijving.

GPX-route

De routes zijn ook op uw smartphone te volgen. Gebruik hiervoor de IVN route app. De app is gratis te downloaden in Google Playstore of Apple Store. Met deze app hebt u meer dan 200 wandelingen en fietsroutes én een digitale natuurgids op zak. Na downloaden zijn de routes offline te volgen.

Tips

- Een verrekijker zal tijdens de tocht goede diensten bewijzen
- Controleer uzelf na de wandeling op "teken"
- U volgt de route op eigen risico
- Alleen op de Laarsenberg zijn honden toegestaan, mits aangelijnd

Overige informatie

De Grebbeberg en de Laarsenberg vormen het abrupte eindpunt van de Utrechtse Heuvelrug, die bijna 200.000 jaar geleden is ontstaan door een dikke schuivende ijslaag. De Laarsenberg met uitzicht op de Gelderse Vallei ligt aan de noordkant van de provinciale weg. De Grebbeberg aan de zuidkant met uitzicht op de Rijn en de Betuwe. In het gebied heeft meerdere malen een oorlogsstrijd gewoed. Het laatst in de meidagen van 1940. In een zandafgraving aan de zuidkant zijn de restanten gevonden van o.a. mammoeten en de stenen werktuigen van een volksstam.

Beide bergen vormen met de Blauwe Kamer een rijkgeschakeerde natuurgemeenschap.

Tijdens de wandeling krijgt u te maken met hoogteverschillen van meer dan 30 m en enkele trappen. U kunt eventueel door een ravijn afdalen. Alleen op de Laarsenberg zijn honden toegestaan.

De Grebbeberg

(bron: <https://www.opdeheuvelrug.nl>)

Verzoek

We stellen het erg op prijs indien u opmerkingen over de route wilt sturen naar het e-mailadres: natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

IVN wenst u een prettige wandeling!

Legenda

- RA = rechtsaf
- RI = richting
- LA = linksaf
- RD = rechtdoor

Start natuurpad Grebbeberg

- *Ga bij restaurant Cunera de naast liggende Kastanjelaan in.*
- *Eerste weg rechts: Levendaalseweg.*
- *Aan het eind van deze weg de doodlopende weg in.*
- *Aan het eind het fietspad op.*

1. Beukenlaan

Langs deze laan zijn beuken aangeplant. Deze bomen kunnen bijna overal groeien, ook op schrale en droge grond. De schors is glad en grijs, maar ook dun en verdraagt geen felle zon. Beuken staan vaak bij elkaar en beschermen zich op deze manier.

's Zomers is het donker onder de beuken en ziet men er nauwelijks ondergroei. Dit komt doordat de bladeren zo zijn gerangschikt, dat ze allemaal wat licht krijgen, waardoor maar weinig licht door het bladerdak heendringt. In de herfst zijn op de grond de nieuwe beukenootjes te vinden, die voor mens en dier eetbaar zijn.

- *Op het fietspad tweede pad links inslaan bij routepaaltje.*
- *Volg de bocht naar rechts langs de bosrand.*

2. Glooiing en terrassen

Na de bocht naar rechts begint een gedeelte langs de bosranden van de Laarsenberg. U kijkt vanaf de glooiing naar de Gelderse Vallei met in de verte de flats van Veenendaal. Jarenlang heeft het naar beneden stromend water de steile bergwand afgevlakt tot een geleidelijke glooiing. De boeren hadden hier een probleem: deze erosie spoelde ook de akkergrond weg. Door terrassen of graften aan te leggen en de randen te laten begroeien konden zij de vruchtbare grond beter tegenhouden. Deze graften zijn hier nog te herkennen. Zie ook bij 5.

- *Einde pad en op splitsing LA bosrand volgen.*

3. Akkertjes uit het verleden

De boeren verbouwden op akkertjes (engen) o.a. rogge, voederbieten, haver en boekweit. Op kleine schaal is dit hier weer nagebootst.

In de verte zien we een torenflat van Rhenen. Meer naar rechts ligt het dorp Achterberg met landbouwschuren, boomkwekerijen en een paar bedrijfjes.

4. Meidoornhagen

Om de akkertjes heen hadden de boeren vaak heggen aangeplant. Ze deden dienst als grensscheiding en afweer tegen de wilde dieren en de wind.

Door weer heggen te plaatsen en de oude graansoorten met verschillende akkerplanten te verbouwen probeert het Utrechts Landschap meer variatie in de natuur terug te krijgen.

- *Bosrand volgen met de bocht mee RA.*
- *Bosrand met veel beuken naar links volgen.*
- *Eerste afslag naar rechts, bosrand met eiken volgen.*

5. Doorsnijding

Vlak voor de bocht naar rechts snijdt het pad door de grens van één van de terrassen. Zie het kaartje op blz. 8. Hier is een houtwal op de rand gegroeid, waardoor de variatie in de natuur versterkt wordt. Meer plantensoorten trekken meer insecten aan, die op hun beurt weer als voedsel dienen voor de vogels.

6. Maïsakkerbouw

De boeren van nu verbouwen op de akkers vooral maïs, voer voor het vee. Tegelijk kunnen zij in de maïsakkers veel dierlijke mest kwijt. Economisch wel handig maar de soortenrijkdom van plant en dier gaat hierdoor sterk achteruit.

- *Bij volgende bocht NIET naar links maar nu RD het bos in lopen (even het bordje van het Klompenpad volgen).*

7. Uitzichtpunt

Rechts van het pad ziet u veel tamme kastanjabomen. De kastanjevruchten die u in de herfst kunt rapen zijn eetbaar. U kunt ze ook poffen.

Links ziet u een open plek met weer uitzicht naar het noorden, de Gelderse Vallei in.

- *Pad vervolgen en later verhard fietspad oversteken.*
- *Onmiddellijk LA gaan. Daarna opnieuw dit fietspad oversteken.*
- *Na slagboom RA, fietspad oversteken en de bosrand volgen.*
- *Na het einde van de akker aan de linkerkant, gaat u RD het bos in.*
- *Op T-splitsing LA.*

8. Witte acacia's

Langs dit pad zult u verschillende bomen met een prachtig gegroefde schors ontdekken. Het zijn de witte acacia's. Verder op de route zullen we er meer tegenkomen. In juni bloeit de boom met zoetig ruikende witte bloemen, de leveranciers van de bekende acaciahoning.

De boom wordt ook robinia of pseudo-acacia genoemd. Hij kan prima hardhout leveren en tot 30 m hoog worden.

- *Einde pad links en meteen weer LA, smalle pad in.*
- *Na de statige kastanjeboom met drie stammen aan de linkerkant en na de dikke beuk aan de rechterkant, het pad RA inslaan.*
- *Op volgende kruising LA over breed pad.*

Langs dit pad staan veel eiken. In Nederland komen veel meer zomereiken dan wintereiken voor, 95% tegenover 5%. Maar beide soorten inlandse eiken tref je hier aan. Enkele verschillen: de bladeren van de zomereik hebben een korte steel, die van de wintereik zijn veel langer. Bij de eikels is het net andersom. Bij de zomereik staan ze op een steeltje, bij de wintereik niet.

- *Eerste pad rechts, dus vóór slagboom naar boven.*
- *Vervolg het pad langs de erebegraafplaats tot de provinciale weg.*

9. Taxus

Bij het gebouwtje bevindt zich een taxushaag. De taxus is een bijzondere naaldboomsoort, met platte naalden, die niet veel in het wild voorkomt.

Wij kennen de taxus meestal alleen maar als struik, maar er bestaan taxusbomen die meer dan 15 meter hoog en 2000 jaar oud zijn. De vruchten en de naalden zijn giftig voor de mens.

10. Militair ereveld Grebbeberg

Bij het verder wandelen kunnen we niet voorbijgaan aan de strijd in de meidagen van 1940.

Restanten van bunkers en loopgraven *getuigen* daar nog van. De begraafplaats en het tentoonstellingsgebouw zijn te bezoeken en houden de herinnering levend aan wat hier gebeurd is.

- *Vervolg het pad en steek de Provinciale weg over.*

11. Monument en ecoduct

U ziet rechts het Monument waarbij elk jaar op 4 mei kransen worden gelegd als herinnering aan de gesneuvelden op en om de Grebbeberg. Naar de andere kant kijkt u op een ecoduct, gebouwd in 2014.

- *RD, een beukenlaan en het natuurgebied de Grebbeberg in.*
- *Na het hek het eerste pad LA nemen.*
- *Bij T-splitsing LA.*
- *Voor de afgrond RA.*

12. Zwitserse Vallei

Deze afgrond is een smeltwaterdal uit de ijstijd. De omgeving kreeg om de ravijnachtige indruk de naam "Zwitserse Vallei". Vanaf de rand van de vallei is ook het genoemde ecoviaduct weer te zien. Het is 2,5 m breed en vooral bestemd voor kleine zoogdieren als de das, de boomarter en de eekhoorn.

Het ecoduct verbindt zo de natuurgebieden de Grebbeberg en de Laarsenberg met elkaar.

- *Pad langs de Zwitserse Vallei volgen tot bij bakstenen muur.*

13. Achter de stenen muur...

heeft ooit een moestuin gelegen. De bodem is hier door plaatselijke leemlagen erg vochtig. Het levert een bijzondere flora op. Er groeien veel varens en ook de ringslang voelt zich hier thuis.

- *Aan het einde van de muur het pad naar rechts volgen.*
- *Een paar kleine geulen doorsteken.*
- *Bij de metalen trap niet naar beneden, maar het pad langs de helling vervolgen.*
- *U wandelt naar een uitzichtpunt, dat u via een metalen trap bereikt.*

14. Uitzichtpunt

U bevindt zich hier op de rand van de Utrechtse Heuvelrug. Hier kunt u bij helder weer tot ver in de Betuwe kijken. Door de zomerlijk door te steken en geulen te graven kunnen de uiterwaarden van de Rijn zich ontwikkelen tot het natuurgebied De Blauwe Kamer. Aan de voet van de Grebbeberg stroomt de Grift (Grebbe) naar de Rijn. Parallel hieraan ziet u een verdedigingsgracht van de Grebbelinie. In de verte ziet u de Rijn. Recht voor u staat de hoge kerktoren van Druuten aan de Waaloever.

- *Na het uitzichtpunt loopt u terug naar de trap en vervolgt de route door LA af te dalen.*
- *Steek het open terrein van de ringwalburcht over RI het gebouwtje.*

15. Ringwalburcht

De grasvlakte geeft de contouren aan van een aarden ringwalburcht. Deze dateert waarschijnlijk uit de vroege Middeleeuwen en had de functie van verdedigingswerk. Langs de rivierzijde is de burcht open, de rest van de burcht werd beschermd door een hoefijzervormige wal met droge gracht. Hij werd niet bewoond, maar in tijden van grote dreiging konden de omwonenden, meestal een aanzienlijke familie met hun ondergeschikten, zich hier terugtrekken.

16. Ruïne

Dit gebouwtje stamt uit het midden van de 19^e eeuw en was vroeger een boswachterswoning. Na vertrek van de boswachter in 1992 raakte het in verval.

- *Daal de trap van 260 treden bij het gebouwtje af.*
- *Beneden gekomen RA.*
- *U volgt dit fietspad, later asfaltweg, tot iets voorbij het uitzichtpunt aan de rivier.*

17. Rijndal

We zijn ongeveer 40 meter steil afgedaald naar het dal van de Rijn, waardoor we in een heel ander landschap terecht komen. Van zand, leem en grind naar de sappige weiden van de rivierklei. Links ziet u weer het oude riviertje de Grebbe of de Grift stromen. Even verder mondt het uit in de Rijn.

Het traject wat nu een fietspad is, is omstreeks 1884 aangelegd. Het diende toen als trambaan tussen Rhenen en Arnhem. In 1949 reed hier de laatste tram.

U loopt hier in een overgangsgebied waar tegenstellingen tussen hoog-laag, voedselarm-voedselrijk, droog en nat dicht bij elkaar liggen. Planten en dieren profiteren hiervan en voor wandelaars zijn het vaak de meest interessante gebieden. Hierdoor is er in dit gebied veel biodiversiteit.

18. Zandafgraving

Verderop ziet u rechts de bergwand van het pad afwijken. Hier is door een oude zandafgraving een flinke hap uit de Grebbeberg genomen. Er zijn dierenresten en werktuigen van bewoners van meer dan 100.000 jaar geleden gevonden.

19. Aarden wal

Iets verder is een nieuw woonwijkje neergezet op het terrein van de oude tramremise. Een aarden wal moet het gebied tegen hoogwater beschermen.

- *Net voorbij het uitzichtpunt aan de rivier slaat u LA en via een klaphekje loopt u naar de Rijn.*
- *U slaat RA en doet dat opnieuw vlak voor de verkeersbrug.*
- *Voorbij het klaphekje gaat u RA en meteen weer LA loopt u omhoog (Zwarteweg).*
- *U komt even later weer bij het beginpunt, de parkeerplaats, het station en het restaurant Cunera.*

IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen heeft de volgende natuurpaden en fietsroutes beschikbaar:

Natuurpad	Fietsroute
<ul style="list-style-type: none"> • Prattenburg • Elsterberg • Grebbeberg • Bosrestaurant Overberg • Egelmeer • Plantage Willem III • Pr8ige Heuvelrug Prattenburg • Pr8ige Heuvelrug Kwintelooijen-Plantage	<ul style="list-style-type: none"> • Door bos en Binnenveld • Fietsen langs forten • Veerpontroute • Grote graanmolens en groene grenzen

Deze routes vindt u op: <https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen>.

Hier kunt u de routebeschrijvingen en de gpx-routes downloaden.

IVN (Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid) is een landelijke natuur- en milieuvereniging die werkt aan een duurzame samenleving.

Kaartje natuurpad Grebbeberg

De nummers verwijzen naar de informatie in de tekst.

